

ELS LLIBRES I LES COSES

IGNASI ARAGAY

Amors i aventures del ciutadà honrat Francesc Fontanella

El senyor Fontanella del qual parlem no és el del cèntric carrer barceloní que va de la plaça Catalunya a la d'Urquinaona. És el seu fill. El titular de la via, Joan Pere Fontanella, va ser un eminent jurista amic de Pau Claris. El vuitè i més petit dels seus fills, Francesc, també va ser jurista com el pare, però a més poeta enamoradís, militar durant la Guerra dels Segadors i, ja de gran, religiós. És el gran poeta barroc català, desconegut i poc valorat. Per posar remei a l'oblit, els professors Pep Valsalobre, Eulàlia Miralles i Albert Ros-sich revisen ara la seva figura amb l'antologia *O he de morir o he d'amar* (Empúries), un recull d'una quarantena d'obres comentades i amb un text introductor que situa l'autor en el seu temps històric i literari.

La seva vida va ser moguda i la seva obra, diversa: se'n conserven uns 320 textos poètics, tres obres de teatre i diverses peces que combinen prosa i vers. Nascut el 1622 a Barcelona, enamoradís, sembla que va tenir una joventut més aviat disbaudada i ahora marcada per la guerra separatista (1640-1652), en la qual es va involucrar a fons. Un dels seus primers poemes publicats, escrit als 18 anys, el dedica el 1641 al president de la Generalitat Pau Claris, en la seva mort: "Oh, Claris, generós! A ta victòria, / d'esquiva nimfa ab la sagrada flama, / cinyen França i Espanya enveja i glòria. / I, com l'Honor tos resplendors aclama, / la Fama és immortal per ta memòria, / la pàtria és memorable per ta fama".

POETA BARROC, DEFENSOR EL 1652 DE BARCELONA I, JA DE GRAN, RELIGIÓS EXILIAT A PERPINYÀ

Escriptor i amant precoç, va encapçalar durant la contesa un cènacle literari barceloní. Admirador de Petrarca i Garcilaso, és autor d'una obra intel·lectualitzant, farcida de cultismes i neologismes, i defensor del català literari: "[...] senten que sols s'aplaudesca / lo llenguatge castellà, / quan la catalana musa / és tan dolça, és tan suau". Les seves muses van ser Gileta –segurament la noble rossellonesa Maria Teresa Ham, el seu amor de tota la vida–, Nise –una monja dominica barcelonina amb qui hauria tingut un fill el 1647, en el part del qual ella hauria mort– i Elisa –la identitat de la qual és més dubtosa–. Les seves esposes

van ser unes altres: Helena Serra, filla de mercaders, morta a Olot de pesta coincidint amb la derrota catalana del 1652; i, dos anys després, en el seu exili al Rosselló, es casava amb Estàsia d'Ardena, que moriria també al cap de poc, el 1657.

Francesc Fontanella, que el 1652 havia tingut el trist honor de dirigir la capitulació davant les tropes de Felip IV d'una Barcelona exhausta per la pesta, la fam i la guerra (havia mort 20.000 dels 50.000 habitants), que havia perdut dues espeses i s'havia allunyat de les seves amants, a qui li havien confiscat els béns i s'havia hagut d'exiliar a França, el 1657 fa un gir a la seva vida i entra a l'orde dels dominics de Perpinyà, on s'ordena sacerdot el 1660, arriba a prior, es doctora en teologia i enceta una nova producció literària de caràcter religiós.

D'aquest altre Fontanella sense carrer ni glòria si volem ara en tenim un tast ben documentat. ♦♦

UN TAST DE CATALÀ

ALBERT PLA NUALART

El *Sense ficció* de dimarts a TV3 es titulava *Alertadors contra la corrupció*, i introduïa així hàbilment un neologisme, *alertador*, molt necessari en un món cada cop més a la mercè dels grans poders opacs. El concepte s'aplica a persones com Edward Snowden i sembla que neix en l'activisme nord-americà dels anys 70 en la forma anglesa *whistle-blower*, que pretenia alliberar-lo de les connotacions negatives associades a *informer* o *snitch*.

Del *whistle-blower* en francès en diuen *lanceur d'alerte*; en italià, *gola profunda*, i en castellà –una mica com nosaltres– vacil·len entre *alertador*, *revelador* o *lançador de alertas*. En català no és encara clar com n'hem de dir. El Termcat no s'hi ha pronunciat i les propostes *denunciant* o *revelador* (que recull la

'Alertadors' o 'connivents', un dilema moral i lingüístic

Viquipèdia) no trobo que siguin tan encertades com *alertador*.

Per què prefereixo *alertador*? 1) Té connotacions positives, a diferència de *delator* o el castellanisme *xivato*. 2) És una sola paraula, a diferència de *llançador d'alertes*. 3) No surt als diccionaris i, per tant, no s'utilitza amb altres sentits, a diferència de *denunciant* (o fins i tot *revelador*).

La primera raó té una enorme importància i evidència fins a quin punt les paraules amb què designem certs conceptes resulten decisives

LES PARAULES AMB QUÈ DESIGNEM CERTS CONCEPTES SÓN DECISIVES EN LA PERCEPCIÓ QUE SE'N TÉ

en la percepció social que se'n té. Quants *terroristes* podrien ser anomenats *resistents* o *partisans* en funció de qui controla el llenguatge? Per això és crucial que l'*alertador*, que ja té enemics poderosíssims, no tingui en el llenguatge dels mitjans que parlen d'ell un enemic més sinó més aviat un còmplice, cosa que també obliga a ser molt responsable a l'hora de decidir qui ho és.

Deia Roc Casagran a la tertúlia de dimarts de Mònica Terribas que cal trobar un terme per designar la gran majoria que sabent que on treballen, o militen, hi ha corrupció i frau opten per mirar cap a una altra banda. El terme ja existeix: és *connivent*. Tenir presents els dos mots ens pot fer més responsables davant el dilema que tard o d'hora a molts se'ns planteja: ser *alertadors* o *connivents*. ♦♦

ELS MÉS VENUTS

CATALÀ

FICCIÓ

[1] La maledicció dels...

RAFAEL NADAL
Columna
404 pàgines i 20,50 €

2/8

NO-FICCIÓ

[1] Una constitució...

SANTIAGO VIDAL / M. LLANSANA
Pagès Editors
196 pàgines i 17 €

3/7

[2] La noia del tren

PAULA HAWKINS
La Campana
464 pàgines i 19,50 €

1/21

[2] El viatge de Companys

E. VILA / A. TORTAJADA
Rosa dels Vents
256 pàgines i 16,90 €

2/7

[3] El que no et mata...

DAVID LAGERCRANTZ
Columna
656 pàgines i 22,50 €

3/9

[3] Córrer per ser lliure

NÚRIA PICAS
Columna
250 pàgines i 18 €

5/8

[4] Wonder

R.J. PALACIO
La Campana
420 pàgines i 14 €

4/161

[4] Raó i emoció

FERRAN SALMURRI
La Magrana
176 pàgines i 12 €

-/39

[5] El retorn del Cató

MATILDE ASENSI
Columna
608 pàgines i 21,90 €

6/3

[5] Temps de castanyes

ROGER ROIG
Cossetània
24 pàgines i 6,60 €

6/109

CASTELLÀ

FICCIÓ

[1] El regreso del Catón

MATILDE ASENSI
Planeta
608 pàgines i 20,90 €

1/4

NO-FICCIÓ

[1] Valió la pena

JORGE DEZCALLAR
Península
400 pàgines i 19,90 €

2/4

[2] La chica del tren

PAULA HAWKINS
Planeta
400 pàgines i 19,50 €

2/22

[2] Fuera de control

DANIEL ESTULIN
Planeta
334 pàgines i 20 €

1/3

[3] Último verano de...

JORGE JAVIER VÁZQUEZ
Planeta
650 pàgines i 17,90 €

4/5

[3] Las cuentas y los...

JOSEP BORRELL / JOAN LLORACH
Libros de la Catarata
144 pàgines i 15 €

3/8

[4] Lo que no te mata...

DAVID LAGERCRANTZ
Destino
650 pàgines i 22,50 €

3/10

[4] Destroza este diario

KERI SMITH
Paidós
224 pàgines i 9,95 €

9/123

[5] Grey

E.L. JAMES
Grijalbo
648 pàgines i 17,90 €

6/9

[5] El poder del ahora

ECKHART TOLLE
Gaia
200 pàgines i 10 €

-/395

Rànquing setmanal
Dades facilitades per Libred